

3. Public administration: textbook: in 2 volumes / Nat. Acad. state. ref. under the President of Ukraine. Dnipropetrovsk: NADU, 2012. Vol. 1. URL: http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Pidruchnuiky_NADU/5d5407e7-f2ef-4ec4-8f8a-42c075c9ffc9.pdf .[in Ukrainian].
4. Dubrovsky D.I. (1983). Problem of the ideal. Moscow. : Thought, 171 p. [in Russian].
5. The Constitution of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> .[in Ukrainian].
6. Lvova O.L. (2008). Valuable orientations in law as a factor of affirmation of the principle of the rule of law in Ukraine. Rule of law as a principle of the legal system: problems of theory: monograph. K.: Law. opinion, P. 104 .[in Ukrainian].
7. Martynenko V.M., Evdokimov V.A., Sergeeva L.M. (2008). Management culture: teaching method. tool. Kharkiv: Issue of HarRI NADU "Master". 60 p. [in Ukrainian].
8. Nizhnik N.R., Tsvetkov V.V., Lelikov G.I. (1998). Civil servant in Ukraine (model search). Kiev: In-Yure., 272 p. .[in Ukrainian].
9. Onishchenko N.M. (2013). On the question of democratic legal development (some theoretical generalizations). Law of Ukraine, 8. P. 147 .[in Ukrainian].
10. Paterilo I.V. (2006). Law as a value category: diss. ... Cand. lawyer. Sciences :: 12.00.01. K., P. 32-33.[in Ukrainian].
11. Rabinovich P.M. (2006). Human rights: socio-anthropological dimension: a collective monograph. Series I. Studies and abstracts. No. 13. Lviv: World, 234 p. [in Ukrainian].
12. Radchenko O.V. (2009). The value system of society as a mechanism of democratic state formation: a monograph. Kharkiv: HarriD MSc Master [in Ukrainian].
13. Sushi O. Culture of public administration: nature, components and tendencies of development. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2012-4-7.pdf> .[in Ukrainian].
14. Fisun A.A. (2006). Democracy, Neopatrimonialism and Global Transformations. Kharkiv. : Constant. 356 p.[in Ukrainian].
15. Shaygorodsky Y. (2007). Public morality as a system of values. Legal principles of protection of personal values and public morality: summary of the normative acts of Ukraine. Kiev. Ukr. center flight. Management, P. 9. [in Ukrainian].
16. Shishko V.V. (2006). Cultural aspects of lawmaking: a monograph. Lviv: Lviv State. un-t inside. cases, 76 p.[in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 30.04.2019 р.

УДК 331.5+338.4

DOI: [https://doi.org/10.32461/2226-](https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2019.191768)

3209.3.2019.191768

Шинкарук Василь Дмитрович.

доктор філологічних наук, професор,
декан гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
ORCID: 0000-0001-8589-4995
vashyn2010@ukr.net

Шинкарук Олександра Василівна.

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри міжнародних відносин та суспільних наук
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
ORCID: org/0000-0002-5494-1370
aleksandra.shyn5@gmail.com

РОЛЬ ПАНТЕЛЕЙМОНА КУЛІША В УКРАЇНСЬКОМУ КУЛЬТУРОТВОРЕННІ

Мета роботи полягає у дослідженні ролі Пантелеймона Куліша в українському культуротворенні як ключової постаті українського національного відродження XIX століття. **Методологією** дослідження є сукупність методів і прийомів наукового пізнання, що дає можливість досліджувати проблеми українського культуротворення. За допомогою логіко-семантичного методу, який було використано під час дослідження точок зору окремих вчених, здійснено дослідження архівних матеріалів, визначення понятійного апарату. **Наукова новизна** полягає в обґрунтуванні ролі Пантелеймона Куліша в українському культуротворенні як ключової постаті українського національного відродження XIX століття; поглиблено зміст ідейно-тематичних пріоритетів світоглядної парадигми П. Куліша; визначено постать П. Куліша як одного з найвизначніших поборників національної самобутності українського народу, його мови і культури. **Висновки.** Дослідження ролі Пантелеймона Куліша в українському культуротворенні потребує комплексного монографічного дослідження. Роль П. Куліша у формуванні самовизначення українського народу, розвитку української культури, літератури, мистецтва є вагомим і безперечною. Завдяки його творчості, зокрема перекладу, українська література вийшла на широкий інтернаціональний шлях історичного поступу і вивела із забуття українську націю.

Ключові слова: Пантелеймон Куліш, українське культуротворення; національні цінності, ідеї держави в творчості П. Куліша, світогляд, історія, мова, культура, український народ.

Шинкарук Василий Дмитриевич, доктор филологических наук, профессор, декан гуманитарно-педагогического факультета Национального университета биоресурсов и природопользования Украины; Шинкарук Александра Васильевна, кандидат юридических наук, доцент кафедры международных отношений и общественных наук Национального университета биоресурсов и природопользования Украины

Роль Пантелеймона Кулиша в украинском культуротворении

Цель работы заключается в исследовании роли Пантелеймона Кулиша в украинском культуротворении как ключевой фигуры украинского национального возрождения XIX века. **Методологией** исследования является совокупность методов и приемов научного познания, которое дает возможность исследовать проблемы украинского культуротворения. С помощью логико-семантического метода, который был использован во время исследования точек зрения отдельных ученых, осуществлено исследование архивных материалов, определен понятийный аппарат. **Научная новизна** заключается в обосновании роли Пантелеймона Кулиша в украинском культуротворении как ключевой фигуры украинского национального воз-

рождения XIX века; углублено содержание идейно-тематических приоритетов мировоззренческой парадигмы П. Кулиша; определено фигуру П. Кулиша как одного из самых выдающихся поборников национальной самобытности украинского народа, его языка и культуры. **Выводы.** Исследование роли Пантелеймона Кулиша в украинском культурообразовании нуждается в комплексном монографическом исследовании. Роль П. Кулиша в формировании самоопределения украинского народа, развития украинской культуры, литературы, искусства, является весомой и бесспорной. Благодаря его творчеству, в частности переводу, украинская литература вышла на широкий интернациональный путь исторического продвижения и вывела из забвения украинскую нацию.

Ключевые слова: Пантелеймон Кулиш, украинское культурообразование; национальные ценности, идеи государства в творчестве П. Кулиша, мировоззрение, история, язык, культура, украинский народ.

Shynkaruk Vasyl, Doctor of Philology, Professor, Dean of the Faculty of Humanities and Pedagogy of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine; Shynkaruk Oleksandra, Ph.D. in Law, Associate Professor of the Department of International Relations and Social Sciences of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

The role of Panteleimon Kulish in the Ukrainian cultural creation

The purpose of the article is to study the role of Panteleimon Kulish as a key figure of the Ukrainian national revival in the 19th century in the Ukrainian cultural creation. **The methodology** is a set of methods and techniques of scientific cognition, which makes it possible to study the issues of the Ukrainian cultural creation. The study of archival materials was carried out, the conceptual apparatus was highlighted on the basis of the logical-semantic method to analyze some scientists' points of view. **The scientific novelty** lies in determining the features of the role of Panteleimon Kulish in the Ukrainian cultural creation as a key figure of the Ukrainian national revival in the 19th centuries. The content of ideological and thematic priorities of P. Kulish' worldview paradigm was extended; the figure of P. Kulish as one of the most prominent devotees of the national identity of the Ukrainian people, their language and culture. **Conclusion.** The study of the role of Panteleimon Kulish in the Ukrainian cultural creation needs a comprehensive monographic study. The formation of a nation takes place along with the formation of a national culture. The role of Panteleimon Kulish in the formation of self-determination of the Ukrainian nation, the development of Ukrainian culture, literature, art, is significant and indisputable. Thanks to his literary activity, in particular translation, Ukrainian literature got a broad international impulse of historical progress and brought the Ukrainian nation out of oblivion.

Key words: Panteleimon Kulish, Ukrainian cultural creation, national values, ideas of the nation in P. Kulish's literary creativity, worldview, history, language, culture, the Ukrainians.

Актуальність теми дослідження. Тема наукової статті зумовлена потребою наукового осмислення спадщини П. Куліша з позицій сьогодення та її використання на рівні суспільної практики. В українській культурі другої половини XIX століття постать П. Куліша є однією з найвизначніших. І. Франко писав: "Куліш – перворядна зірка в нашому письменстві, великий знавець нашої народної мови, а при тім добрий знавець язиків та літератур європейських народів"[13, 169].

Пантелеймон Куліш – прозаїк, поет, драматург, перекладач з багатьох європейських мов, учений-літературознавець та критик, фольклорист, історик, етнограф, педагог, видавець, громадський діяч. Він палкий патріот України, який протягом усього життя невтомною повсякденною працею доводив безмежну свою любов до рідної землі, до українського народу. Він належить до тих діячів, які зробили величезний внесок у розвиток української культури, літератури, мистецтва, мови, науки. Багаторічне замовчування постаті Пантелеймона Куліша спонукає нас до вивчення нашої духовної спадщини з позицій сьогодення та без ідеологічних застережень дозволяє досягнути його велич.

Аналіз досліджень і публікацій. Всебічний аналіз різних аспектів творчості П. Куліша стали предметом досліджень С. Єфремова, М. Хвильового, В. Шурата., Д. Дорошенка, О. Дорошкевича, Б. Лепкого, О. Оглоблина, С. Томашівського, Д. Чижевського, С. Гелея, О. Копиленка, Є. Нахліка, В. Лазаревої та ін. У радянські часи його ім'я згадувалося науковцями здебільшого в негативному плані, а твори майже не видавалися. Творчий доробок Пантелеймона Куліша в українському культуротворенні у часи сьогодення поціновується об'єктивно і займає належне йому вагомє місце. Проте залишається чимало важливих проблем, які потребують наукового аналізу творчості П. Куліша. Зокрема, недостатньо розробленим у вітчизняній науці є питання щодо ролі П. Куліша в українському культуротворенні.

Мета статті. Обґрунтувати роль Пантелеймона Куліша в українському культуротворенні як ключової постаті українського національного відродження XIX століття.

Виклад основного матеріалу. Проблема українського культуротворення у всі часи була предметом дослідження науковців, громадських діячів, культурологів. Її розв'язували видатні діячі нашого культуротворення. Зокрема, Тарас Шевченко у своєму "Посланні" відповів на неї порадою: "І чужого научайтесь, і свого не цурайтесь", тобто Великий Кобзар думав про творення української культури, як про синтезування "свого" й "чужого". Проте чимало українських діячів зробили великий крок у бік "чужого", вирішивши збагачувати українську культуру здобутками інших культур. Внаслідок цього повстав П. Куліш: "На ж дзеркало всесвітнє визирайся, Збагни, який ти азійат мізерний..." [2].

М. Грушевський, у праці "З історії релігійної думки на Україні", окреслив П. Куліша як гуртівника нації "на ґрунті культури" [4, 92]. Свідома життєздатна еліта є ознакою історичності нації, як і успадкування державотворчої традиції, що передається від попередніх поколінь.

Високо оцінюючи творчість і діяльність Пантелеймона Куліша О. Дорошкевич писав: "Куліш – ідеолог і творець української нації в її шляхетських елементах, Куліш – консолідатор розпоршених прошарувань української дрібномаєткової інтелігенції, Куліш – організатор національної культури" [5, 11]. На глибоке переконання П. Куліша життя нації не припиняється навіть з втратою державності, бо вона живе самостійним духовним життям і в чужій державі, зберігаючи національну свідомість, яка виявляється в літературі рідною мовою. Дослідники творчості П. Куліша відзначають, що завдяки вживанню "символів" у своїх доробках, він мав на меті зрозуміліше пояснити землякам про державність,

розкрити зміст цього поняття. Зокрема, Є. Маланюк зауважував, що "Всі ті імена у Кулішевій тодішній творчості були у двох іпостасях — як конкретно-історичні діячі і символи державників, і як образні чинники українського державотворення і науковець. Є. Маланюк переконаний, що "загалом, державницькою була вся діяльність Куліша"[10, 115-116].

Рядки з поезії Пантелеймона Куліша "До рідного народу" підтверджують державницьку позицію автора, що найбільшою цінністю народу є його мова: "Єдиний скарб у тебе – рідна мова" [2]. Чимало науковців відзначають, що він у поглядах на вирішення мовного питання був сильний, послідовний і пішов далі своїх попередників, в яких боротьба за розвиток української мови не виходила за межі літератури.

У листі до української інтелігенції Куліш відзначає, що "ми не малий народ", бо, на його думку, "зоставшись без церковного, політичного, воїнського і наукового переводництва" все ж рідна ненька-Україна відроджується і закликає поет українців зробити так, щоб "поламався усякий плуг, котрий не сам народ-абориген собі викує", а також переконаний і вірить, що відродження України почнеться зі звеличення рідного слова й освіти, бо це "сила невмируща", і ми "тією силою дійдемо колись до того зросту, який сама природа нам на роду написала"[3, 19].

На думку П. Куліша, любити рідну землю означає ставитися до неї з побожністю і повагою. Кожна людина повинна не просто любити рідну землю, але й бути готовою захищати її від ворогів. Він ще на початку своєї наукової діяльності, як член Кирило-Мефодіївського товариства, поєднав "...українську національність з християнством"[15, 17] на романтичному принципі, в якому «внутрішнє» визначало духовність людини, а для П. Куліша воно порівнювалося з Україною, народом, мовою"[15, 120]. Розмови поета про долю рідного краю залишалися лише мрією та благими побажаннями, оскільки ХІХ століття ще не могло на той час дати нам української державності. За редакцією Ю. Луцького у 1984 році були видані "Вибрані листи Пантелеймона Куліша, українською мовою писані" (Нью-Йорк – Торонто), де у передмові зауважено про сумніви П. Куліша стосовно власної держави та впевненості щодо розвитку української культури[13]. Непохитність поглядів Пантелеймона Куліша стосувалася основного – це збереження самобутності українського народу, його духовних надбань, традицій та української культури: О слово рідне! ти стоїш на чаті...Як меч огненний, в нашій Україні[2].

У книзі "Третя сторожа" Ю. Шерех (Шевельов), аналізуючи листи П. Куліша, звернув увагу на такі його думки, як прихильність до "ідеї політичної єдності" із тим, щоб Україна у цьому єднанні приносила те, що "бракує Росії", бачення вченим історії, насамперед як конфлікту "анархії й порядку" [24, 58-59]. П. Куліш був патріотом України, постійно ставив українські національні ідеї в центр своїх творчих доробок, а стимулом своєї праці вважав збереження національних традицій. Поет поставив за мету "підняти на ноги все, що було написано про Україну" і описати та надрукувати про неї те, що не було ще зроблено до нього. Як перекладач був переконаний щодо необхідності перекладу українських дум, історичних пісень на французьку мову, яка була популярною на той час в Європі. С. Єфремов у літературно-критичній статті "Провіянний Куліш" звернув увагу на широку діяльність П. Куліша у справі національного розвитку народу" [6, 288]. Він один з перших збагнув значення перекладу кращих зразків світової літератури як могутнього джерела духовного збагачення українського народу, його культури. Про роль П. Куліша як творця і як перекладача у своєму листі М. Коцюбинський писав: "...дедали все видніше й видніше стає, яку велику вагу в нашому письменстві має це славне ім'я; а яку матиме своїми роботами, що тільки тепер виявляються на світ, – про те можна догадуватися.... Перед цими його заслугами забуваються тепер ті помилки, які йому траплялося робити, а виступає потреба пошанувати його працю" [12, 129].

Пантелеймон Куліш – палкий прихильник справедливих міжнаціональних взаємин і світової культури. Протягом життя опанував польську, чеську, сербську, французьку, англійську, німецьку, італійську, іспанську, латинську та староєврейську мови, вивчав давньогрецьку, шведську та арабську. Переклади складають чимало літературну спадщину Пантелеймона Куліша, що тяжів до світової культури, адже визнавав, що Україна зможе відбутись як держава, а українці як нація, лише повернувшись до загальноєвропейського цивілізаційного процесу, тому чимало науковців сприймали його "справжнім європейцем", "людиною, яка наблизилась до типу західного інтелігента"[14, 53].

Заповітною мрією П. Куліша було перекласти й видати українською мовою Біблію, що, на його думку, сприяло б навчанню різних верств населення української літературної мови, і дало б змогу перед усім християнським світом заявити про існування окремого українського народу зі своєю самобутною мовою. П. Куліш вважав, що український переклад Біблії може мати більше значення, ніж Шевченкова поезія. "Коли не взнали лядські політики українців за народ, як вони задзвонили в Шевченкову кобзу, то, може, взнають їх тепер, як вони з'являються, осіянні Божим Словом" [7, 111]. У листуванні з О. Гатцуком він писав щодо свого задуму створити український переклад Святого Письма: "Слово наше матиме якийсь ужиток з мого перекладу, а до релігії, поки що, нема йому діла.... Колись, як і слід нашого життя зникне, може, й релігія, коли обіпреться на розумну, правдиву екзегетику, візьме з моєї праці свою долю вжитку"[8, 49].

П. Куліш дуже цікавився розвитком російської, польської, англійської літератури і доводив, що українська мова здатна відтворити всі багатства світової культури і намагався передати як зміст, так і форму творів зарубіжних класиків. Зокрема, переклад творів велетня духу епохи Відродження,

англійського поета та драматурга Вільяма Шекспіра, І. Франко достойно оцінив: "Він узявся перекладати Шекспіра не для проби, а певний свого панування над рідною мовою... і дав нам переклад, з яким можемо без сорому показатися в концерті перекладів великого британця" [11, 152].

М. Грушевський високо цінував творчість П. Куліша, на його думку, він був проповідником єднання України зі Вселюдством на ґрунті культури. Світова культура була для нього найвищим добром, провідною ідеєю й мірою вартостей своїх і чужих явищ українського життя в минулому й сучасному та всяких міжнародних відносин [4, 151]. Письменники світового значення завжди стояли на висоті культури свого часу. Це в повній мірі стосується і П. Куліша. Маючи величезну ерудицію, творчо переробляючи кращі досягнення світової літератури, він ставив перед собою певні завдання. Своїми перекладами П. Куліш прагнув зробити літературу різних країн частиною української культури і, ставлячи перед собою просвітницькі цілі, намагався підвищити культурний рівень українського народу, оскільки був переконаний, що дійсно великі твори, які правдиво змальовують життя простих людей, будуть доступні українському народу.

П. Куліш був мистецьким новатором у галузі українського перекладу світової літератури. У той час, коли був виданий Емський указ про заборону української мови, він перекладає рідною мовою і залишає нащадкам тринадцять п'єс одного з найвідоміших драматургів світу Вільяма Шекспіра, поему "Чайльд-Гарольдова мандрівка" та низку ліричних віршів англійського поета Джорджа Г. Байрона, який став символом романтизму і політичного лібералізму в Європі ХІХ століття, а також перекладено поетичні твори Адама Міцкевича, Фрідріха Шиллера, Йоганна Вольфганга Гете, Генріха Гейне, та чимало інших. Це був справжній подвиг патріота України. П. Куліш вірив, що оцінять його творчий доробок нащадки. У вірші "На чужій чужині" писав: Не забудеш мене, поки віку твого, моя нене Вкраїно, Поки мова твоя голосна у піснях, як срібло чисте дзвонить[2]. П. Куліш вважав найголовнішою справою свого життя – це переклад Біблії українською мовою, що, на його переконання, сприяло б навчанню різних верств українства національної літературної мови, і дало б змогу перед усім християнським світом заявити про існування окремого українського народу зі своєю самобутньою мовою і культурою. Загальноприйнято вважати у біблеїстиці його переклад першим повним перекладом Біблії українською мовою. Діяльність П. Куліша як перекладача зробила вагомий внесок у розвиток українського культуротворення. З одного боку, знаменувала новий етап, важливий для подальшого розвитку української оригінальної літератури, а з іншого – зумовлювала остаточне становлення українського художнього перекладу.

Висновки. Становлення нації відбувається разом зі становленням національної культури. Роль П. Куліша у формуванні самовизначення українського народу, розвитку української культури є вагомою і безперечною. Завдяки його творчості, зокрема перекладу, українська література вийшла на широкий міжнародний шлях історичного поступу і вивела із забуття українську націю. П. Куліш все своє життя присвятив українському культуротворенню, тому, святкуючи 200-річчя від дня його народження, кожен українець цінує вагомий внесок Пантелеймона Куліша у розвиток української літератури, у культурне та суспільно-політичне життя України.

Література

1. Балагурак М. П. Генеза етнопсихології в Україні ХІХ століття: історико-етнологічний аспект: Наукове видання / Під ред. М.Горбаль. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2007. 224 с.
2. Вибрані твори / Куліш, Пантелеймон Олександрович. Київ: Дніпро, 1969. 560 с.
3. Вибрані листи Пантелеймона Куліша українською мовою писані: письма / П. Куліш; ред. Ю. Луцького, передм. Ю. Шевельова. Нью-Йорк: УВАН у США, 1984. 326 с.
4. Грушевський М. З історії релігійної думки на Україні. Київ: Освіта, 1992. С. 151.
5. Дорошкевич О.К. Переднє слово // Куліш Пантелеймон. Твори в 5 т. Харків-Київ: Література і мистецтво, 1930. Т. 1. С. 11
6. Єфремов С.О. Провіянний Куліш. Характер і завдання дослідів про Куліша. Літературно-критичні статті. Київ: Дніпро, 1993. С. 288.
7. Куліш П. Гадки при святкуванні осьмих роковин Шевченкової смерті // Правда. 1869. № 12. С. 111.
8. Куліш П. О. Матеріали і розвідки. Львів, 1929. Ч. 1. С. 49.
9. Луцький Ю. Пантелеймон Куліш // Вибрані листи Пантелеймона Куліша українською мовою писані. Нью-Йорк-Торонто, ВУАН у США, 1984. С. 18.
10. Маланюк Є. В Кулішеву річницю // Книга спостережень: Статті про літературу. Київ, 1997. С. 115-116.
11. Охріменко О. На орбіті світового письменства // Вітчизна. 1989. № 8. С. 150–152.
12. Пантелеймон Куліш: Матеріали і дослідження/ ред.: М. Г. Жулинський; НАН України. Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка. Львів. від-ня. Львів-Нью-Йорк: Вид-во М. П. Коць, 2000. 413 с.
13. Франко І. Зібрання творів у 50-ти томах. Т. 32. Київ: Наукова думка, 1981. С. 152, 169.
14. Хвильовий М. Думки проти течії //Твори в 2 т. Київ: Дніпро, 1990. Т. 2. С. 53
15. Чижевський Д. І. Нариси з історії філософії на Україні. Київ: Оріє, 1992. С. 17, 120.
16. Шерех Ю. (Шевельов) Кулішеві листи і Куліш у листах Третя сторожа. Балтимор–Торонто: Смолоскип ім. В. Симоненка, 1991. С. 58, 59.

References

1. Balahurak, M. P. (2007). Heneza etnopsychologii v Ukraini XIX stolittia: istoryko-etnologichnyi aspekt: Naukove vydannia. Balahurak, Mykola Petrovych; Pid red. M.Horbak [Genesis of ethnopsychology in Ukraine of the XIX century: historical and ethnological aspect]: Lviv: Instytut narodoznnavstva NAN Ukrainy, p.224.[in Ukrainian].
2. Vybrani tvory. Kulish, Panteleimon Oleksandrovych (1969). [Selected Works]. Kyiv: Dnipro, p. 560. [in Ukrainian].

3. Vybrani lysty Panteleimona Kulisha ukrainskoïu movoiu pysani: pysma, (1984). [Selected Letters by Panteleimon Kulish in Ukrainian]: P. Kulish; red. Yu. Lutsenko, peredm. Yu. Shevelova. New-York: UVAN in the USA, p. 326. [in Ukrainian].
4. Hrushevskiy, M. Z (1992). Z istorii relihiinoi dumky na Ukraini [From the History of Religious Thought in Ukraine]. Kyiv: Osvita, P. 151. [in Ukrainian].
5. Doroshkevych, O.K. (1930). Perednie slovo. Kulish Panteleimon. Tvory v 5 t. [Foreword. Kulish Panteleimon. Works in 5 vols.] Kharkiv- Kyiv: Literatura i mystetstvo, T. 1. P. 11. [in Ukrainian].
6. Yefremov, S.O. (1993). Proviyaniy Kulish. Kharakter i zavdannia doslidiv pro Kulisha. Literaturno-krytychni statti [The nature and objectives of researches about Kulish]. Kyiv: Dnipro, 288 p. [in Ukrainian].
7. Kulish, P. (1869). Hadky pry sviatkovanni osmykh rokoyvyn Shevchenkovoi smerty. Pravda. [Memoirs of the celebration of the eighth anniversary of Shevchenko's death] № 12. P. 111. [in Ukrainian].
8. Kulish, P. O. (1929). Materiialy i rozvidky [Materials and researches]. Lviv, Ch. 1. P. 49. [in Ukrainian].
9. Lutskyi, Yu. (1984). Panteleimon Kulish. Vybrani lysty Panteleimona Kulisha ukrainskoïu movoiu pysani [Selected Panteleimon Kulish Letters in Ukrainian]. New-York — Toronto, VUAN in the USA, P. 18. [in Ukrainian].
10. Malaniuk, Ye. (1997). V Kulishevu richnytsiu. Knyha sposterezhen: Statii pro literature [On the Kulishev's anniversary]. Kyiv, p. 115-116. [in Ukrainian].
11. Okhrimenko, O. (1989). Na orbiti svitovoho pysmenstva. Vitshyzna № 8. [In the orbit of world literature] P. 150–152. [in Ukrainian].
12. Panteleimon Kulish: Materialy i doslidzh. (2000). / red.: M. H. Zhulynskiy; NAN Ukrainy. In-t I-ry im. T. H. Shevchenka. Lviv. vid-nia. [Materials and Research.]. L.; New-York: Vyd-vo M. P. Kots, 413 p. [in Ukrainian].
13. Franko, I. (1981). Zibr. tv. u 50-ty tomakh [Collection of works in 50 volumes]. T. 32. Kyiv: Naukova dumka, 1981. P. 152, 169. [in Ukrainian].
14. Khvylovyyi, M. (1990). Dumky proty techii. Tvory v 2 t. [Thoughts against the current. Works in 2 volumes]. Kyiv: Dnipro, T. 2. P. 53. [in Ukrainian].
15. Chyzhevskiy, D.I. (1992). Narysy z istorii filosofii na Ukraini [Essays on the History of Philosophy in Ukraine]. Kyiv: Orii, P. 17, 120. [in Ukrainian].
16. Sherekh, Yu. (Shevelov) (1991). Kulishevi lysty i Kulish u lystakh. Yurii Sherekh. Tretia storozha [Letters and Kulish in Letters. Yuri Sherekh. Third Watchman] Baltymor–Toronto: Smoloskyp im. V. Symonenka, P. 58, 59. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.08.2019 р.

UDC 111:305-055.2]:27.23
DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2019.191772>

Shepetyak Oleh.

Philosophy department of
Borys Grinchenko Kyiv University,
Doctor of philosophy, professor.
ORCID: 0000-0001-5463-6475

Khrypko Svitlana.

Philosophy department of
Borys Grinchenko Kyiv University,
Doctor of philosophy, associate professor.
ORCID: 0000-0001-9426-4549
s.khrypko@kubg.edu.ua

SYMBOLIC TRANSFORMATION OF THE WIDOW'S IMAGE IN BIBLICAL CULTURAL TRADITION: SEMANTICS, ANALOGIES, UNIVERSAL FEATURES

The purpose of the work is to analyze the specific features of a widow's image and status on the Bible pages, to consider semantic contexts of an image, to follow the parallels between the images of an orphan and a widow, to conceive a loneliness phenomenon and orphans' and widows' protection in Biblical tradition. Axiological variety and poly vector spiritual and semantic representation of Biblical women's images are the main focuses of the issue. **Methodologically** the issue is based on the original source of the Bible. The work is based on methodical description of the women's images, who are selected from the Old and New Testament in order to highlight valued features of each image. Moreover, the methods of semantic analysis and hermeneutics are applied to consider semantic differences. The principles of comparative analysis are applied in order to reveal the traits of a widow's image in the blocks of historical texts and compare Ukrainian context of widows' existence with biblical one. **Scientific novelty** is in the poly semantic analysis of the women's Biblical context and widows' images separation with further analysis of their fates, valued statuses, which allowed them to embody the problems of motherhood and marriage, future children birth and solitude, the problem of divine protection in different ways. The issue is devoted to the consideration of symbolic and axiological poly vector transformations of the mentioned problems. **Conclusions.** The social polarity and spiritual separation of a widow's place and role in ancient tradition, and poly vector semantics of a widow's Biblical context are conceived. The attention is drawn to the varied contexts of solitude, selectiveness, devoted life, vocation, divine protection of a widow. A widow's image is compared with orphans' statuses, levites, foreigners, etc. A widow's figure is shown as a symbolic one. The ideas of selectiveness, God blessing, obedience, and humility, a miracle of sacred and virgin life are embodied in a person, whose name is translated as "tears of sea". Virgin Mary is a crown of a widow's image understanding in Biblical tradition.

Key words: widow, cultured tradition, value, history of an image, axiology, orphan, symbolic, semantic, solitude, exclusivity, protection, separation, intercession.

Шепетьяк Олег Михайлович, доктор філософських наук, професор кафедри філософії Київського університету імені Бориса Грінченка; Хрипка Світлана Анатоліївна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії Київського університету імені Бориса Грінченка

Символічна трансформація образу вдови в Біблійній культурній традиції: семантика, аналогії, універсалії

Мета статті. Стаття присвячена проблемі символічних контекстів осмислення місця, статусу, обсягу захищеності і вразливості, обсягу самотності і задіяності вдови (і побічно – сироти) в просторі Біблійної традиції. Аксіологічна полівекторність та